

บทที่ 2

การตรวจเอกสารและวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง (REVIEW OF RELATED LITERATURE)

การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาวรรณคดีและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความแตกต่าง ซึ่งปัญหาและดำเนินการวิจัยได้อย่างถูกต้อง โดยครอบคลุมเนื้อหา ดังนี้

- สถาบันครอบครัว
- ครอบครัวในฐานะตัวแทนของการเปลี่ยนทางสังคม
- ครอบครัวและสังคม
- ครอบครัวในฐานะระบบหนึ่ง
- ตัวแปรที่เกี่ยวข้องในแนวทางปฏิบัติของการจัดการในครอบครัว

สถาบันครอบครัว

นักสังคมวิทยาหลายคนมีความเห็นตรงกันว่า ครอบครัวเป็นสถาบันหลัก บางคนกล่าวว่าครอบครัวเป็นองค์การที่สลับซับซ้อน (Kuhn, 1962 : 64; Kantor และ Lehr, 1975 : 10; Hunt, 1961 : 38; Maxwell, 7-10) ในกรณีเช่นนั้นสถาบันเกิดขึ้นเนื่องจากความจำเป็นที่จะต้องมีการสนองตอบความต้องการพื้นฐาน (Hollsteiner, 1979 : 93) และแต่ละบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในสถาบันเพื่อรักษาความคิด วัฒนธรรมและบรรทัดฐานของกลุ่มเอาไว้

ตามค่านิยมแบบคลาสสิก สถาบันสังคมคือ "ความคิดรวบยอดและโครงสร้าง" (Merrill, 1946 : 11) "โครงสร้าง" ของ Merrill หมายถึง แนวทางการรวมกลุ่มของสมาชิกในครอบครัว โดยการคำนึงถึงสถานภาพและการแสดงออกซึ่งบทบาทในหน้าที่ต่าง ๆ ของครอบครัวตามที่สังคมกำหนดมา เนื่องจากครอบครัวเป็นระบบสังคมระบบหนึ่งจึงต้องเผชิญกับปัญหาในการผสมผสานกิจกรรมต่าง ๆ ของส่วนรวมเข้าด้วยกัน (Bell & Vogel, 1968: 16) อย่างไรก็ตามปัญหานี้สามารถแก้ได้โดยการจัดรูปแบบของพฤติกรรมให้เป็นระบบ และ โดย

การใช้กลไกการควบคุมทางสังคมเพื่อจูงใจให้สมาชิกยึดถือตามรูปแบบเหล่านั้น แบบแผนพฤติกรรมของสถาบันและการใช้กลไกของสังคมควบคุมการเคลื่อนไหวของสมาชิกจะช่วยแก้ปัญหาให้เข้ารูปแบบเดียวกันได้

ครอบครัวในฐานะตัวบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ในทุกแห่งทั่วโลก ครอบครัวยังคงต้องปรับโครงสร้างและหน้าที่ของครอบครัวอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสถาบันอื่น ๆ วารสารชั้นนำฉบับหนึ่งกล่าวว่า ความสามารถของครอบครัวในการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นการเน้นให้เห็นว่า "ครอบครัวเป็นสถาบันที่มีความยืดหยุ่น และในขณะเดียวกันก็มีความแข็งแกร่งพอที่จะต่อต้านคำทำนายที่ว่าสภาพของครอบครัวจะเปลี่ยนแปลงไปจากที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ได้" (United States News and World Report, 1980 : 48)

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโลกนี้มีหลายด้านด้วยกัน แต่ที่เห็นชัดเจนและสำคัญได้แก่ ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การเพิ่มจำนวนประชากร (พลเมือง) การเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เหล่านี้ มีผลกระทบต่อครอบครัวทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ค่านิยม วัฒนธรรม และอื่น ๆ อีกหลายด้าน ได้แก่

1. วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความเจริญก้าวหน้าของความรู้ทำให้เทคโนโลยีถูกนำมาใช้ในสาขาต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง เช่น เทคโนโลยีทางการแพทย์ เทคโนโลยีทางเกษตร เทคโนโลยีทางการทหาร เทคโนโลยีทางการสื่อความหมาย เทคโนโลยีอุตสาหกรรม เทคโนโลยีทางการค้า เทคโนโลยีทางการศึกษา และเทคโนโลยีทางศหกรรมศาสตร์ ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีช่วยให้มนุษย์เข้าใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัวดีขึ้น ทำให้โลกซึ่งกว้างขวางดูเหมือนว่าแคบลง ระยะทางซึ่งไกลแสนไกลนั้นใกล้เข้ามา เช่น การใช้โทรศัพท์ข้ามประเทศข้ามทวีปได้ นอกจากนั้น โทรทัศน์ซึ่งเป็นผลงานของเทคโนโลยีทางด้านอุตสาหกรรมทำให้เราสามารถเห็นภาพสวยสดงดงามของธรรมชาติ เห็นเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นคนละซีกโลก ความเจริญทางด้านเทคโนโลยีทางการเกษตรนั้นได้พัฒนาเครื่องมือเครื่องใช้เก่า ๆ ให้

ทันสมัย ใช้เวลา แรงงานน้อยลง เช่น รถไถ รถปักดำ และเก็บเกี่ยว ตลอดจนยาฆ่าเชื้อโรค ฆ่าแมลงต่าง ๆ ล้วนแต่มีประสิทธิภาพ ในขณะที่เดียวกันก็ทำให้เกิด โทษและเป็นปัญหาต่อการดำรงชีวิต เทคโนโลยีทางการแพทย์ปัจจุบันทางการแพทย์ได้เจริญรุดหน้าไปไกล ดังที่ชาวแพร์ ภาพทาง โทรทัศน์เกี่ยวกับการแพทย์ไทย ค้นพบวิธีการใช้แสงเรเซอร์ทำการผ่าตัดเป็นผลสำเร็จอย่างภูมิใจ นอกจากนั้นทางการแพทย์ยังมีความก้าวหน้าไปอีกหลายเรื่องหลายประการ เช่น การตรวจโรคด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น การอุตสาหกรรมก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วเช่น มีการปรับปรุงวิธีการทำงานและใช้เครื่องจักรแทนแรงงานคน มาตรฐานการดำเนินชีวิตสูงขึ้น มีการปรับปรุงทางด้านสุขภาพ โภชนาการ ที่อยู่อาศัย ตลอดจนเครื่องใช้ประเภทเครื่องท่อนแรง และท่อนเวลา จึงทำให้คนมีเวลาว่างเพิ่มขึ้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่าวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนำความเจริญทางวัตถุมาให้อย่างรวดเร็ว สิ่งเหล่านี้ช่วยให้เกิดความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิตประจำวัน (นิพนธ์ สุขปริณี, 2518 : 4)

2. ประชากร การเพิ่มจำนวนประชากรของประเทศไทยในอัตราสูง ก่อให้เกิดปัญหานำวิตกนานาประการเช่น การขาดแคลนโรงเรียน การขาดแคลนบริการสาธารณสุข ตลอดจนที่อยู่อาศัย ดังนั้นรัฐจึงส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักวิธีการจัดขนาดของครอบครัว โดยให้มีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับวิธีคุมกำเนิดขึ้นตามสถานีอนามัยต่าง ๆ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2519 : 5-8)

3. เศรษฐกิจ เศรษฐกิจของครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงในทางลบ รายได้ของครอบครัวตกต่ำ เกษตรกรขายผลผลิตได้ราคาต่ำ เป็นเหตุให้รายได้ไม่พอกับรายจ่าย ด้วยเหตุที่รายได้ของประชากรตกต่ำลงทำให้กำลังซื้อลดลง จึงทำให้กระทบถึงกิจการธุรกิจด้วย ในขณะที่ประชากรมีรายได้ต่ำแต่ราคาสินค้าและบริการต่าง ๆ สูงขึ้น เป็นเหตุให้ประชากรและครอบครัวต้องทำงานหนักขึ้นเพื่อหาเงินมาเพื่อการใช้จ่ายใช้สอย ดังนั้นครอบครัวที่มีความขยันขันแข็ง และมีความรู้ความสามารถที่จะหารายได้เพิ่มขึ้นก็สามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้ แต่ต้องรู้จักประหยัดสำหรับครอบครัวที่มีรายได้น้อย ทั้งยังไม่ขยันหรือไม่มีความสามารถจะหารายได้ให้สูงขึ้นได้ ย่อมเกิดปัญหาเกี่ยวโยงกันหลายประการอันเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาสังคมได้ (สุมาลา ดาวงาม, 2526 : 232-236) การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจนั้น แต่เดิมครอบครัวของชุมชนเป็นทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคเช่น ปลูกข้าว ปลูกผัก ไร่สำหรับบริโภค ถ้าเหลือก็จำหน่าย แรงงานที่มีทั้ง

หมดในครอบครัวก็มุ่งจะผลิตอาหารการกิน และได้วิวัฒนาการมาเป็นผู้บริโภคคือ สมาชิกในครอบครัวมีอาชีพนอกบ้าน แรงงานก็จะ เป็นไปในรูปแบบการซื้อขาย โดยไม่ต้องทำเองทั้งหมด

4. การเมือง การเมืองเป็นสิ่งที่มิถิทธิพลโดยตรงต่อปัจจัยเศรษฐกิจ ผู้ควบคุมกลไกอำนาจรัฐหรือปัจจัยทางการเมืองนั้น จะเป็นฝ่ายออกกฎหมายจัดสรรการใช้ทรัพยากร ของสังคม รักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและกระจายผลประโยชน์ของสังคม ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อการประกอบพฤติกรรมทางเศรษฐกิจและชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในสังคม (ศรีวงศ์ สุมิตร, 2525 : 185)

5. วัฒนธรรม ค่านิยมเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ดังนั้นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของโลกในด้านต่าง ๆ จึงเป็นเหตุให้ค่านิยมเปลี่ยนไป วัฒนธรรมจึงเปลี่ยนไปด้วย ปัจจุบัน บุคคลมีส่วนร่วมในงานวัฒนธรรมมากขึ้น มีการสร้างระเบียบทางวัฒนธรรมใหม่ เช่น การรับประทานอาหารด้วยช้อนแทนมือ วัฒนธรรมการแต่งกายเปลี่ยนไป การทักทายกันในสังคมด้วยการจับมือตามแบบสากล (สุนัตรา สุภาน, 2518 : 10)

6. การศึกษา เนื่องจากปัจจุบันนี้ทุกคนเห็นความสำคัญของการศึกษา จึงสนับสนุนให้ลูกหลานได้มีโอกาสศึกษาในชั้นสูงขึ้น แต่มีปัญหา มาก เช่น รัฐไม่สามารถให้บริการทางการศึกษาได้อย่างทั่วถึง ทำให้เด็กในวัยเรียนต้องตั้นร่นแฉียงกัน โดยเฉพาะในเมืองใหญ่ ๆ ที่รัฐถือนโยบายความเสมอภาคทางการศึกษา โดยได้กระจายสถานศึกษาของรัฐเข้าสู่ตำบล และอำเภอให้มากขึ้น เพื่อสนองความต้องการทางการศึกษาให้กับประชาชน นอกจากนั้นปัญหาความแตกต่างในด้านคุณภาพของการศึกษาระหว่างสถานศึกษาในเมืองใหญ่กับสถานศึกษาตามชนบทมีความแตกต่างกันมาก เนื่องจากสถานศึกษาตามชนบทขาดอุปกรณ์การเรียนการสอน ผู้เรียนเองไม่มีโอกาสได้ศึกษาเต็มที่ ครูผู้สอนยังต้อยในด้านความรู้ (ก่อ สวัสดิพานิช, 2518 : 46)

Vincent (1966 : 29-36) ได้กล่าวไว้ในวารสารเมื่อหนึ่งทศวรรษครั้งมาแล้วว่าครอบครัวช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมากกว่าสถาบันสังคมอื่น ๆ ทั้งนี้โดยการปรับโครงสร้างและหน้าที่ของมันให้เข้ากับความต้องการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสถาบันสังคมอื่น ๆ เหตุผลสำคัญของเรื่องนี้คือ หน้าที่ทางสังคมของครอบครัวในการเตรียมบุคคลเพื่อรับบทบาทของ

ผู้ใหญ่ในสังคมที่ใหญ่กว่าเป็นสิ่งจำเป็น ในขณะที่ความต้องการและเป้าหมายของสังคมและสถาบันกับสังคมอื่น ๆ ต่างก็ถ่ายทอดเข้าสู่สังคมทั้งของเด็กและผู้ใหญ่ในครอบครัว

จริง ๆ แล้ว Vincent ได้ชี้ให้เห็นถึงลักษณะ "ความเป็นเสมือนพี่น้องน้ำของครอบครัว" (Berardo, 1980 : 23-28) ที่ดูคล้ายสิ่งต่าง ๆ รอบข้างในขณะนั้นและปรับตัวให้เข้ากับมันเพื่อความอยู่รอด ครอบครัวแสดงถึงความยืดหยุ่นได้เป็นอย่างดี (Deacon and Firebaugh, 1975 : 7) ในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม

ตามปกติครอบครัวจะถูกมองว่าเป็นเครื่องมือในการที่จะดำรงรักษาความมั่นคงเอาไว้ Boulding (1975 : 20-25) อธิบายเหตุผลอยู่สองประการว่า ทำไมครอบครัวจึงมีความสัมพันธ์กับอนาคต ประการแรก เนื่องจาก "ช่วงอายุของสมาชิกของครอบครัวรวมทั้งตัวแทนของกลุ่มอายุของคนที่แตกต่างกัน" ประการที่สองคือการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องจากชั้นหนึ่งของวงจรชีวิตของครอบครัวไปสู่ขั้นต่อไป ดังนั้นครอบครัวจึงไม่เคยอยู่ในสถานที่คงที่ถาวร"

ครอบครัวและสังคม

ครอบครัวสะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวทาง โครงสร้างและ วัฒนธรรมของพฤติกรรมทางสังคมในชุมชนและสมาชิกในครอบครัวได้ เรียนรู้ถึงบรรทัดฐานทางสังคมและค่านิยมในชีวิตหลายอย่างที่มันเป็นแห่งแรก (Castillo, 1979)

Jessop (1981 : 85-107) ได้ชี้ให้เห็นว่า ครอบครัวเป็นสถาบันหลักทางสังคมของทุกชุมชน สถาบันนี้เกิดขึ้นมาเพราะความต้องการพื้นฐาน ซึ่งจะต้องถูกตอบสนองและแต่ละบุคคล (ปัจเจกชน) ก็จะเข้าร่วมในสถาบันนี้เพื่อที่จะดำรงหรืออนุรักษ์ซึ่งความคิดกลุ่ม วัฒนธรรม และบรรทัดฐานของกลุ่ม ดังนั้นครอบครัวจึงไม่สามารถแยกออกจากส่วนอื่น ๆ ของสังคมได้ ครอบครัวยังต้องมีความสัมพันธ์กับระบบสังคมอื่นด้วย ความสัมพันธ์นี้หมายถึง ความเปลี่ยนแปลงทั้ง 2 ฝ่าย (สังคมและครอบครัว) (Bell and Vogel, 1968 : 9)

การแลกเปลี่ยนไม่จำเป็นจะต้องประกอบด้วยวัตถุเป็นตัวเป็นตน แต่อาจประกอบไปด้วยการตอบสนองทางพฤติกรรมก็ได้

ในฐานะระบบเปิด ครอบครัวยังมีส่วนสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมด้วย ซึ่งในการติดต่อสัมพันธ์กันนี้ สมาชิกครอบครัวแต่ละคนจะถูกมองว่าเป็นเสมือนตัวแทนของครอบครัว การติดต่อสื่อสารสัมพันธ์กันระหว่างครอบครัวกับสิ่งแวดล้อม จึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อครอบครัวในการที่จะนำไปสู่การดำรงชีวิตอยู่ การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนา

ครอบครัวในฐานะระบบหนึ่ง

Burgess and Locke (1974 : 579) เชื่อว่าครอบครัวมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างเหนียวแน่นและกำลังที่อยู่ภายใน Maxwell (1975 : 5-10) ยังได้กล่าวถึงครอบครัวว่า เปรียบเสมือนระบบซึ่งมีการกระทำซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกอันก่อให้เกิดสิ่งต่าง ๆ ขึ้นมามากมาย นอกเหนือไปจากส่วนประกอบของครอบครัวเอง สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าในการกระทำแต่ละอันของครอบครัวย่อมจะมีปฏิริยาเกิดขึ้นในครอบครัว

ในข้อเขียนเกี่ยวกับครอบครัว ในฐานะเป็นระบบที่ได้มองครอบครัวในเชิงการกระทำซึ่งกันและกันได้ 2 ระดับคือ ระดับแรกอยู่ในระบบภายในของครอบครัวซึ่งสมาชิกกระทำซึ่งกันและกัน ระดับที่สองจะมองครอบครัวเป็นหน่วยหนึ่งของระบบที่ใหญ่กว่า มีสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับทางการเมือง ศาสนา เศรษฐกิจ และอื่น ๆ อยู่โดยรอบ (Parsons, 1959 : 241-274) แต่ละระบบมีระเบียบของมันเอง และระเบียบนั้นจะสอดคล้องกับส่วนที่เหลือของสังคม (Pitts, 1964 : 151-154) ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีความเข้าใจโครงสร้างของสังคมทุกรูปแบบและส่วนประกอบที่มีส่วนสัมพันธ์กับชุมชน

Kantor and Lehr (1975 : 10) ได้ให้ทัศนะว่าครอบครัวประกอบไปด้วยระบบย่อย 2 ระบบ ที่มีส่วนสัมพันธ์กันคือ ระบบบุคคลและระบบการจัดการ ระบบย่อย 2 อย่างนี้มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยมีปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกสัมพันธ์กัน ระบบย่อยแต่ละอันสามารถจะระบุขอบเขตของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกได้ ขอบเขตในที่นี้หมายถึงหน้าที่ที่ถูก

กระทำโดยระบอบย่อยของครอบครัว ความจำเป็นต่าง ๆ ภายในบ้านอยู่ในความรับผิดชอบของระบบบุคคล (Deacon and Firebaugh, 1975 : 11-12) ส่วนความจำเป็นจากภายนอกนั้นอยู่ในความรับผิดชอบของระบบการจัดการ

Oppenheim (1976 : 13) ชี้ให้เห็นว่า กระบวนการจัดการเป็นการเปลี่ยนการตัดสินใจไปสู่การกระทำหรืออาจกล่าวได้ว่า การตัดสินใจเป็นหัวใจของการจัดการ การจัดการครอบครัวจึงเป็นการมุ่งไปสู่เป้าหมายหรือจุดหมายนั้น ดังนั้น ความรู้และทักษะในการตัดสินใจจึงมีผลต่อการบรรลุเป้าหมายนั้น และยังมีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตซึ่งเป็นเป้าหมายอย่างหนึ่งในการพัฒนาด้วย

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น มีแนวโน้มที่แสดงให้เห็นว่าการจัดการสามารถใช้ได้ในกระบวนการวางแผนใช้ทรัพยากรของบุคคลและครอบครัว เพื่อที่จะได้มาซึ่งส่วนบุคคลหรือกลุ่มต้องการ การจัดการยังเกี่ยวกับวิธีการใช้จากทักษะและทรัพยากร รวมทั้งความร่วมมือและแรงงานของสมาชิกในครอบครัวทุกองค์นี้จะก่อให้เกิดการจัดการ ดังนั้นกระบวนการจัดการจึงมีความหมายแตกต่างกันไปตามกลุ่มคนต่าง ๆ กัน และระดับการบริหารการจัดการระบุถึงคุณภาพของการจัดการจะแตกต่างกันไปด้วยตามลักษณะของบุคคลหรือกลุ่มคน ดังนั้นความรู้และทักษะในการตัดสินใจจึงมีผลต่อการบรรลุเป้าหมายนั้น และยังมีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตซึ่งเป็นเป้าหมายอย่างหนึ่งในการพัฒนาด้วย อย่างไรก็ตาม การกำหนดเป้าหมายของงานให้แน่นอน ชัดเจนเหมาะสมกับสภาพภายในและภายนอกครอบครัว เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้การจัดการกิจการครอบครัวประสบความสำเร็จ การทำงานของครอบครัวจะต้องกำหนดเป้าหมายร่วมกันขึ้นเพื่อช่วยนำทางให้ทุกคนมุ่งไปสู่จุดเดียวกัน แต่การที่จะไปถึงเป้าหมาย ไม่ว่าจะ เป็นเป้าหมายเฉพาะตัวหรือเป้าหมายร่วมกัน จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการจัดการ เนื่องจากเป้าหมายของครอบครัวส่วนใหญ่เกิดจากความต้องการ ประสบการณ์ ปรัชญา ค่านิยม ชนบทรรมนิยมประเพณี สังคม การศึกษา และสื่อมวลชนที่แม่บ้านหรือคนในครอบครัวมี และติดต่อเกี่ยวข้องกับมากสนใจในชีวิต ดังนั้น การตั้งเป้าหมายและการที่จะสามารถบรรลุเป้าหมายส่วนบุคคลและของครอบครัวอย่างราบรื่นได้นั้น ไม่เพียงแต่ต้องการความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ความสามารถในการพิจารณาตัดสินใจ ความเข้าใจในวิธีใช้ทรัพยากรการจัดการ ความสามารถในการปรับ ยังต้องการความกล้า ความเพียรพยายาม ความอดทน ความตั้งใจทำให้สำเร็จของแม่บ้าน เพื่อวางแผนและใช้ทรัพยากร

ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่ผันแปรอยู่เสมอทั้งภายในและภายนอกครอบครัว แล้วดำเนินการตามแผนที่กำหนดขึ้นพร้อมทั้งประเมินผลอย่างเที่ยงตรงที่สุด (วารุณี วงษา, 2525 : 115-123)

ตัวแปรที่เกี่ยวข้อง ในแนวทางปฏิบัติของการจัดการในครอบครัว

ลักษณะประชากร

กิจกรรมประจำวันในการจัดการครอบครัวขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เป็นต้นว่า การศึกษาเกี่ยวกับผู้นำสตรีของ Navarra (1977 : 84) ยืนยันว่าระดับการศึกษาสูงทำให้เกิด "ความสามารถที่เฉียบแหลมในทางความคิดที่เป็นนามธรรม" ในแง่ของการวางแผนเป้าหมายและการวางแผนกิจกรรมในบ้าน

สำหรับการวางแผนครอบครัว นักวิจัยเช่น Lozare (1965) Arce and Co (1972) และ Jayin (1973) มีความเห็นสอดคล้องกันว่าผู้ซึ่งวางแผนครอบครัวดูเหมือนว่าจะเป็นคู่สามีภรรยาหนุ่มสาวมากกว่าผู้ที่มีอายุมาก นักวิจัยชาวฟิลิปปินส์อีกหลายท่าน (Apello, 1965, Laing, 1968, Chiaco, 1970, Mendez, 1972, Jayin, 1973) ชี้ให้เห็นว่าสามีภรรยาที่ได้รับการศึกษาสูงมีความคิดในทางบวกในการวางแผนครอบครัว การวิจัยนี้ดูเหมือนว่าทำตามการค้นคว้า Bustrillos (1963) ในการศึกษาเรื่อง การจัดการเกี่ยวกับอาหาร เธอพบว่าการศึกษามีส่วนสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติ รัชนี สาโรจน์ (2527 : 359) ได้สำรวจความคิดเห็นของสตรีไทยหลายกลุ่มตัวอย่างในเรื่องของการมีบุตรพบว่าสตรีที่มีการศึกษาสูงและมีอาชีพการทำงานนอกบ้าน มีบุตรน้อยกว่าคนที่มีการศึกษาน้อยและเป็นแม่บ้านอยู่กับบ้าน ส่วนการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการคุมกำเนิด ปรากฏผลว่าทั้งชายและหญิงเห็นว่าหญิงควรเป็นฝ่ายคุมกำเนิด แต่อย่างไรก็ตามจากการสำรวจนั้นแสดงว่า ความคิดเห็นนั้นเริ่มแปรเปลี่ยนไปโดยที่กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาสูงทั้งชายและหญิงไม่แน่ใจว่าการคุมกำเนิดควรจะเป็นหน้าที่รับผิดชอบของฝ่ายชายหรือความรับผิดชอบร่วมกันของคู่สมรส ถึงอย่างไรก็ตามผลการสำรวจนั้นแสดงว่า สตรีมีบทบาทในการกำหนดจำนวนบุตรมากขึ้น ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การวางแผนครอบครัวเป็นมาตรการสำคัญที่ทำให้ประเทศชาติได้ใช้ประโยชน์จากความสามารถของสตรีมาก

ยิ่งขึ้น เพราะสตรีมีการวางแผนครอบครัวอย่างดี จะมีเวลาเป็นของตัวเองมากขึ้น มีเวลาทำงานเพื่อพัฒนาครอบครัวและบ้านเมืองให้ได้มากขึ้น ดังจะเห็นจากตัวอย่างในสังคมปัจจุบันว่ามีสตรีที่ประสบความสำเร็จทั้งชีวิตและครอบครัวและการงานมากมาย ความสำเร็จของสตรีเหล่านั้นจะเกิดขึ้นไม่ได้เลย หากปราศจากความร่วมมือร่วมใจและการเสียสละ ความพอใจบางอย่างของสามีของเธอ

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2523 : 105) ได้กล่าวถึงการศึกษาว่า การศึกษาทำให้สมาชิกของคนในครอบครัวรู้จักวางแผนและดำเนินชีวิตครอบครัวอย่างมีเป้าหมาย ประสบความสำเร็จและความเจริญรุ่งเรืองเรื่องตามเอกัตภาพต่อไปนี้

1. การศึกษาช่วยให้สมาชิกของครอบครัวรู้จักวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งปัญหา เฉพาะหน้า และปัญหาระยะยาว เมื่อสามารถวิเคราะห์ปัญหาได้แล้วก็ย่อมสามารถหาทางแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างมีระบบ
2. การได้เรียน ได้รู้เห็นมาก ทำให้สมาชิกชวนชวนให้ฐานะครอบครัวเปลี่ยนแปลงจาก "สภาพที่เป็นอยู่" ไปเป็น "สภาพที่อยากเป็น" ทำให้รู้จักวางแผนเพื่อนำไปสู่จุดนั้น
3. การศึกษาทำให้สมาชิกในครอบครัวรู้จักประมาณการในส่วนที่เกี่ยวกับทรัพยากรที่มีอยู่ในครอบครัว และสามารถวางแผนใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ
4. การศึกษาทำให้สมาชิกครอบครัวสามารถคาดคะเนผลที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในแผนและสามารถแก้ปัญหาได้ทันที่หากมีความผิดพลาดประการใดเกิดขึ้นและถ้าหากว่ามาตุค่านิยมของคำว่า "การศึกษา" ที่กล่าวไว้ว่าการศึกษาคือ กระบวนการที่สร้างความเจริญงอกงามให้แก่บุคคล ผลของการศึกษาที่ตนได้รับคือ ความเจริญงอกงามที่เกิดขึ้นในตนเองซึ่งทำให้รู้จักใช้ปัจจัยสี่ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า เช่น ในด้านอาหาร ได้แก่ การรู้จักกินอาหารอย่างถูกต้องตามความต้องการของร่างกาย อย่างประหยัด มีประโยชน์และปลอดภัย รับประทานอาหารที่จะช่วยในการป้องกันและบำบัดโรคบางอย่าง ตลอดจนรู้จักวิธีหุงต้มที่จะรักษาคุณค่าอาหาร เป็นต้น (วิจิตร ศรีสอาน, พัทยา สายทุ, เรื่องอุไร ศรีนิลทา,

พิทเทย์ บริบูรณ์สุข และศรีนวล โกมลวนิช. 2526 : 203) อย่างไรก็ตาม ผู้ที่ได้รับการศึกษาย่อมนำความรู้ที่ได้มาปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวให้ดีขึ้น เช่น รู้จักวิธีปรับปรุงคุณภาพน้ำให้มีความปลอดภัยในการบริโภค รู้จักวิธีถนอมอาหาร รู้ถึงอันตรายที่เกิดจากมลภาวะ รู้จักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนี้ความรู้ในทางวิชาชีพหลายประการอาจทำให้เกิดทักษะในการประดิษฐ์เครื่องทุ่นแรง เครื่องมือเครื่องใช้ไว้สำหรับใช้งานในกิจกรรมของครอบครัวมีสภาพความเป็นอยู่ที่รุ่งเรืองขึ้น (สมบูรณ์ พรวรรณ, 2527 : 347-348)

ผลของการศึกษาในประเทศอินโดนีเซีย (Siregar, 1981) และในประเทศมาเลเซีย (Ismael, 1978) ยืนยันถึงการค้นคว้าก่อน ๆ ว่าความสำเร็จทางการศึกษาเป็นสิ่งทำนายความรู้และทัศนคติทางโภชนาการของสามีภรรยา

ลักษณะของครอบครัว

ส่วนประกอบของครอบครัวและครัวเรือนเป็นตัวกำหนดที่สำคัญของชนิดของกิจกรรมในชั้นตอนต่าง ๆ ของวงจรชีวิตของครอบครัวโดยเฉพาะ (Oppenheim, 1976 : 16) Hill and Rodgers (1964 : 189) ชี้ให้เห็นว่าตลอดการพัฒนากิจกรรมของครอบครัวโดยตลอด เด็กจะมีบทบาทที่สำคัญในการกำหนดชั้นตอนและกิจกรรมที่จัดขึ้นในชั้นต่าง ๆ อาจแตกต่างกันไป (Nock, 1979 : 15-16) ความคิดนี้ได้รับการสนับสนุนจากการศึกษาของชาวฟิลิปปินส์คนอื่น ๆ ได้แก่ Maceda (1958) Baldo (1978) Bustrillos and Torreta (1960) อย่างไรก็ตาม Yap (1978) พบว่า แบบแผนของการตัดสินใจมีส่วนเกี่ยวข้องกับชั้นตอนในวงจรชีวิตของครอบครัว ซึ่ง Contado (1977) ได้พิสูจน์มาแล้ว

พิทเทย์ บริบูรณ์สุข (2525 : 25) กล่าวว่าชีวิตของครอบครัวเริ่มต้นจากการแต่งงานถึงมรดกกรรมของคู่สามีภรรยา ตลอดระยะเวลาที่คู่สามีภรรยาอยู่ร่วมกันนั้นทุกครอบครัวจะต้องผ่านระยะต่าง ๆ ดังนี้คือ ระยะครอบครัวเริ่มต้น (ระยะสร้างครอบครัว) ระยะบุตรเข้าโรงเรียน ระยะบุตรสร้างหลักฐานหรือระยะบุตรพึ่งตนเอง ระยะเกษียณอายุหรือระยะเปลี่ยนแปลงภาวะ

ระยะครอบครัวเริ่มต้น หรือระยะสร้างครอบครัว ระยะนี้เริ่มตั้งแต่มีการแต่งงานไปจนกระทั่งลูกคนแรกเกิด อันที่จริงแล้วการวางแผนสำหรับระยะนี้คู่สมรสมักจะเริ่มคิดวางแผนชีวิตของตนตั้งแต่ระยะที่ยังเป็นคู่รักกันอยู่ แต่โดยปกติจะถือว่าระยะนี้เริ่มต้นนับจากวันที่แต่งงานกันเป็นต้นไป ในระยะนี้คู่สมรสจะเริ่มสร้างตัวเอง โดยจะแยกครอบครัวไปตั้งครอบครัวใหม่หรืออาจอาศัยอยู่กับพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ หรือบุคคลที่นับถือไปพลางก่อนก็ได้ ระยะนี้เป็นระยะที่จะต้องมีการมีแบบแผนในชีวิตเกิดขึ้น เช่น แบบแผนในการใช้จ่าย การแบ่งแรงงาน ความสัมพันธ์กับคนข้างเคียง รวมทั้งการตัดสินใจเกี่ยวกับการตั้งเป้าหมายในชีวิตทั้งระยะยาว และระยะสั้น

ระยะบุตรเข้าโรงเรียน ระยะนี้หมายถึงระยะที่บุตรคนแรกเริ่มเข้าโรงเรียนอนุบาล และเรียนไปจนจบการศึกษาตามขั้นที่ตนต้องการและพร้อมที่จะเข้าทำงานหรืออาจเลยไปถึงตอนที่บุตรได้งานทำกันแล้วก็ได้ ระยะนี้แบ่งได้ตามระดับการศึกษาคือ ระดับอนุบาล ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับอาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษา ดังนั้นเมื่อบุตรเริ่มเข้าโรงเรียนเป็นระยะที่พ่อแม่ต้องใช้ทรัพยากรมากที่สุด เพราะระยะนี้กินเวลายาวนานกว่าระยะอื่นซึ่งลูกคนหนึ่งกว่าจะจบระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับก็ต้องใช้เวลา 6 ปี ถ้าต่อมัธยมศึกษาอีก 6 ปี ถ้าพ่อแม่ตั้งเป้าหมายให้ลูกทุกคนจบปริญญาตรีก็ต้องใช้เวลาคนละ 16 ปี เป็นอย่างน้อย และถ้าเรียนระดับอนุบาลด้วยก็ต้องใช้เวลาถึง 18 ปี

ระยะบุตรสร้างหลักฐาน หรือระยะบุตรพึ่งตนเอง ระยะนี้เป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมในครอบครัวทางาน เพื่อประกอบอาชีพเป็นระยะที่ยุ่งเกี่ยวกับการทำงานเพื่อหารายได้ของทุกคนในครอบครัว ในระยะนี้บุตรบางคนเริ่มจะแต่งงานและสามารถเลี้ยงตนเองได้แล้ว การแต่งงานของบุตรคนสุดท้ายเสร็จสิ้นเมื่อใด ก็จบระยะการสร้างหลักฐานของพ่อแม่ ซึ่งหมายความว่าบุตรทุกคนเป็นฝั่งเป็นฝา หรือมีหลักฐานในการประกอบอาชีพที่ถาวรกันแล้ว และมีที่อยู่อาศัยตามควรแก่สภาพ

ระยะเกษียณอายุหรือระยะเปลื้องภาระ ระยะเกษียณอายุเริ่มต้นเมื่อบุตรทุกคนแยกครอบครัวออกไปตั้งหลักฐานของตนเองทั้งหมดแล้ว หรือบุตรบางคนอาศัยอยู่ร่วมชายคาเดียวกันกับพ่อแม่ แต่ก็สามารถเลี้ยงตนเองได้ แต่อาศัยอยู่เป็นเพื่อน ช่วยดูแลพ่อแม่ก็ได้ ระยะนี้มีได้หมายความว่าพ่อแม่จะต้องมีอายุครบ 60 ปี และปลดเกษียณจากราชการเสมอไป แต่หมายถึง

ว่า เป็นระยะที่พ่อแม่ควรจะได้พักผ่อนและอยู่อย่างสบาย ๆ ทมตภาระหน้าที่ที่จะต้องดูแลบุตรอีกต่อไป หนี้สินที่เคยมีภาระหน้าที่เมื่ออยู่ในระยะอื่น ๆ ก็ควรปลดเปลื้องให้หมดสิ้นกันในระยะนี้ หากยังไม่พ้นภาระก็ควรให้บุตรทำหน้าที่แทนต่อไป ดังนั้นบางแห่งจึงเรียกระยะเปลื้องภาระ

ระยะนี้พ่อแม่ควรใช้ชีวิตให้เป็นสุข โดยการพักผ่อนหย่อนใจหรือทำในสิ่งที่พึงปรารถนา เช่น การเดินทางท่องเที่ยว การรวมกลุ่มกับคนวัยเดียวกันเพื่อศึกษาหรือพบปะหาหรือและสนทนา ในกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีความพอใจตรงกัน เช่น เรื่องธรรมชาติ ศาสนา ฯลฯ รวมทั้งการไปเยี่ยมบุตรหลานเป็นครั้งคราวด้วย

ในระยะนี้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจถึงแก่กรรมไปก่อน หรือยังมีชีวิตอยู่ทั้งคู่ก็ตาม ก็สามารถปฏิบัติกันได้เช่นเดียวกัน

ช่วงเวลาในระยะต่าง ๆ ของแต่ละครอบครัวยาวไม่เท่ากัน โดยปกติมักจะใช้จำนวนบุตรเป็นเครื่องกำหนดเวลา สามีภรรยาที่มีบุตรมาก ช่วงระยะเวลาที่จะส่งบุตรเข้าเรียนก็ดี บุตรสร้างหลักฐานก็ดี จะมีช่วงยาวกว่าครอบครัวซึ่งมีบุตรน้อย ถ้าครอบครัวใดต้องใช้ระยะเวลาบุตรเข้าโรงเรียนและบุตรสร้างหลักฐานยาวนานเท่าใด ก็จะทำให้ช่วงระยะเวลาเกษียณอายุหรือระยะปลดเกษียณเหลือน้อยลงเท่านั้น

อย่างไรก็ตามควรสังเกตว่า ช่วงเวลาที่ครอบครัวกำลังอยู่ในระยะครอบครัวขยายก็ดี ระยะส่งบุตรเข้าโรงเรียนก็ดี ระยะบุตรสร้างหลักฐานก็ดี เป็นระยะที่คู่สมรสกำลังมีบุตรเพิ่มขึ้นอีกด้วย ซึ่งจะส่งผลไปถึงระยะเกษียณ ทำให้ระยะเกษียณสั้นลงหากจำนวนบุตรเพิ่มขึ้น ดังนั้นคู่สมรสจึงจำเป็นต้องตระหนักในเรื่องนี้ เพื่อจะได้จัดการกับทรัพย์สินของครอบครัวได้ถูกต้อง

ขนาดของครัวเรือน

ขนาดของครัวเรือนเป็นลักษณะของครัวเรือนอีกอย่างหนึ่งที่จะต้องพิจารณา Maceda (1978) ได้ศึกษาเกี่ยวกับแบบแผนของการเงิน Amarille (1978) ศึกษาเกี่ยวกับแบบแผนกิจกรรมในครอบครัว Yap (1978) และ Cui (1978) ศึกษาเกี่ยวกับแบบแผนการตัดสินใจ

ผู้ศึกษาทุกคนเห็นพ้องกันในเรื่องความล้มพันธ์โดยตรงและอิทธิพลของขนาดของครัวเรือนที่มีต่อรูปแบบต่าง ๆ เหล่านั้น นอกจากนั้น พินทิพย์ บริบูรณ์สุข (2525 : 50) ได้กล่าวถึงขนาดของครัวเรือนว่าเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการใช้ทรัพยากรเป็นอย่างยิ่ง ครอบครัวย่อมใช้ทรัพยากรน้อยกว่าครอบครัวขนาดใหญ่ ทุกครอบครัวย่อมมีการเปลี่ยนแปลงนับแต่หญิงชายเริ่มสมรสกันและมีบุตร ขนาดของครอบครัวขยายขึ้น ระหว่างนี้แม่บ้านจะต้องใช้เวลา แรงงานมากขึ้น และจะต้องปรับให้เข้ากับเหตุการณ์ในทุกระยะต่าง ๆ ของครอบครัวจนกว่าบุตรทุกคนจะแยกครอบครัวออกไป

John Nodel อภิชาติ จำรัสสฤทธิรงค์ และนิพนธ์ เทพวัลย์ (2533 : 57) ได้ระบุว่า ภาวะเจริญพันธ์ของไทยที่เคยมีอยู่สูงในอดีตสามารถจะเห็นได้จากภาวะเจริญพันธ์ุสะสมของสตรี ซึ่งในปัจจุบันได้ผ่านหน้าวัยเจริญพันธ์ุแล้วนั้นจากการสำรวจล่าสุดพบว่าผู้หญิงที่สมรสแล้วในชนบทที่มีอายุ 45-49 ปี ให้กำเนิดบุตรโดยเฉลี่ย 5.5 คน และเมื่อเปรียบเทียบกับสำมะโนประชากรปี 2513 ประมาณครึ่งหนึ่งของสตรีที่สมรสแล้วอายุ 45-49 ปี ในปี 2523 จะยังคงมีจำนวนการให้กำเนิดบุตรอยู่ระหว่าง 5 ถึง 9 คน ในช่วงที่อยู่ในวัยเจริญพันธ์ุ ซึ่งการรู้จักใช้การคุมกำเนิดเพิ่มขึ้นจะช่วยให้คนสามารถจำกัดขนาดครอบครัวให้เป็นไปตามต้องการได้มากขึ้น

ปัจจัยทางจิตวิทยาสังคม

หลักการในการพัฒนาคือการเข้ามามีส่วนร่วมของคนในการพัฒนาชุมชน ดังที่ Nelson และคนอื่น ๆ (1968 : 251) ได้กล่าวไว้ "การพัฒนาชุมชนสามารถวัดและระบุได้โดยการเข้ามามีส่วนร่วมในองค์การและโครงการของคนในชุมชนนั้น"

การเข้าไปเกี่ยวข้องและเข้าไปมีส่วนร่วมของคนในโครงการพัฒนาอาจจะไม่จำเป็น ต้องมีการชักชวนมากนักจากเจ้าหน้าที่ การศึกษาของ Consolacion (1981) ยืนยันเรื่องนี้พร้อมผลของการวิจัยว่า Bontocs and Kalingas ต้องการปรึกษาหารือเกี่ยวกับโปรแกรมของรัฐบาล ยิ่งกว่านั้นในการศึกษาที่ได้ปฏิบัติใน Pangasinan, Luis (1980) พบว่าหัวหน้าครอบครัวอาวุโสและคนในครอบครัวที่เก่าแก่ดูเหมือนว่าจะมีความตื่นตัวในการพัฒนาชุมชน การศึกษาค้นคว้าของ Navarra (1977) ได้ยืนยันความคิดนี้ด้วย

เป้าหมายของครอบครัวเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นอีกอย่างหนึ่งในการจัดการครอบครัว ในบรรดาผู้วิจัยชาวฟิลิปปินส์ผู้ซึ่งได้สำรวจกระบวนการการวางแผนเป้าหมายและความล้มเหลวของครอบครัว ได้แก่ Bustrillos and Areza (1964 : 7-10) เขาได้ดำเนินการศึกษาในตำบลของ Sta Maria and Mabitac, Laguna จากการศึกษาค้นคว้าได้แสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับการแสดงออกซึ่งเป้าหมายของตนเอง ผู้ให้ข้อมูลจำนวนมากแสดงออกเพียง 1 หรือ 2 เป้าหมายเท่านั้น จากการศึกษาได้พบปัจจัย 3 ประการที่สำคัญเกี่ยวกับการแสดงออกซึ่งเป้าหมายของเจ้าของบ้าน ได้แก่ ระดับการศึกษา เงินรายได้และอาชีพของสามี

ในการศึกษาของ Navarra (1977) และ Samonte and Obordo (1980) พบว่า เป้าหมายและหน้าที่ของครอบครัวที่แสดงออกมากที่สุดเกี่ยวข้องกับการศึกษาของเด็ก ๆ และสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

รายได้ของครอบครัว การเข้าร่วมของสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัวในการใช้แรงงานและกิจกรรมอื่น ๆ เป็นผลประโยชน์ของครอบครัว ทำให้ระดับความเป็นอยู่ดีขึ้น ปัจจัยเหล่านี้มีอิทธิพลต่อแบบแผนการจัดการของครอบครัว

Galbraith (1979 : 1-5) กล่าวว่า เมื่อมีรายได้มากขึ้น ความร่ำรวยก็เพิ่มขึ้น การเพิ่มขึ้นนั้นจะไม่ใช่เพิ่มขึ้นในครั้งเดียว แต่เป็นผลผลิตของการจัดการเกี่ยวกับรายได้มาก่อน

การศึกษาในฟิลิปปินส์ของ Navarra (1977) Baldo (1978) Amarille (1978) แสดงให้เห็นถึงระดับของรายได้และการเข้าร่วมของสมาชิกของครอบครัวอื่น ๆ ในการทำงานเพื่อเพิ่มพูนรายได้ของครอบครัวว่ามีส่วนเกี่ยวข้อง โดยตรงกับการจัดการทรัพย์สินสมบัติของครอบครัว ซึ่งมีผลกระทบต่อระดับความเป็นอยู่ในลักษณะเดียวกันนี้ในประเทศอินโดนีเซีย (Siregar : 1981) ก็พบว่าระดับของความเป็นอยู่ที่ดีเป็นเครื่องทำนายความรู้และทัศนคติที่ดีต่อโภชนาการของสามีและภรรยา

ภาคสรุป (Overview)

ครอบครัวเป็นสถาบันที่มีความสำคัญต่อระบบสังคม โดยมีบทบาททั้งทางด้านชีววิทยา และสังคม กล่าวคือ ครอบครัวต้องทำหน้าที่ผลิตสมาชิกให้กับสังคมพร้อมกันนั้นครอบครัวจะต้องทำหน้าที่เลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนให้สมาชิกใหม่รู้จักกฎเกณฑ์ระเบียบของสังคมอีกด้วย นอกจากนี้ ครอบครัวก็ต้องรักษาเสถียรภาพและความสามารถทำนุบำรุงความเป็นครอบครัวไว้ด้วยการเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน การที่ครอบครัวจะทำหน้าที่ได้ถูกต้องและบรรลุเป้าหมายของครอบครัวหรือไม่ขึ้นอยู่กับการจัดการครอบครัวด้วย เพราะว่าครอบครัวเปรียบเสมือนตัวแทนของการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่สามารถที่จะดูดซับสิ่งต่าง ๆ ในด้านโครงสร้างและการปรับตัวทางวัฒนธรรมของพฤติกรรมของสังคมในชุมชนได้ โดยที่ครอบครัวยังเป็นระบบอยู่ซึ่งในระบบนี้มีลักษณะที่เด่นชัด 2 ลักษณะคือ ระบบตัวบุคคล และระบบการจัดการ ระบบการจัดการเป็นหัวใจสำคัญของการตัดสินใจของครอบครัว การตัดสินใจนั้นจะเป็นตัวชี้ว่าครอบครัวบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ และนอกจากนี้ยังมีอิทธิพลต่อระดับความเป็นอยู่ อันเป็นเป้าหมายอย่างหนึ่งในการพัฒนาด้วย และส่วนสัมพันธ์ที่ทำให้การดำเนินกิจกรรมในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป เป็นต้นว่า ระดับการศึกษา อาชีพ ขนาดของครัวเรือน องค์ประกอบทางเพศ ช่วงการดำเนินชีวิต โครงสร้างของครอบครัว การเป็นสมาชิกในองค์กรของชุมชน เป้าหมายของครอบครัว รายได้ของครอบครัว จำนวนแรงงานและระดับความเป็นอยู่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีปัจจัยใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินกิจกรรมของครอบครัวเกษตรกรในด้านที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ดังนั้นขอบเขตของแนวทางการวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาถึงปัจจัยดังกล่าว

สันนิษฐานการวิจัย (Assumption)

ระดับการศึกษา อาชีพ ขนาดของครัวเรือน องค์ประกอบทางเพศ ช่วงการดำเนินชีวิต โครงสร้างของครอบครัว การเป็นสมาชิกในองค์กรของชุมชน เป้าหมายของครอบครัว รายได้ของครอบครัว จำนวนแรงงาน และระดับความเป็นอยู่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินกิจกรรมของครอบครัวเกษตรกรในด้านที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน